

breid onderzoek was hem toch gebleken, dat de tolerantiegrens voor koolhydraten door een thermaalkuur te Karlsbad, te Neuenahr of Vichy niet noemenswaardig was gewijzigd.

Indien de beteekenis van hetgeen de Franschen noemen „la cure externe” bij de thermaalkuren overwegend is geworden, lijdt het toch geen twijfel, dat de natuurlijke bronwateren, aan de bron zelve gedronken, een grootere activiteit bezitten; een lange ervaring heeft bewezen, dat daar zijn imponderabilia van onmiskenbare waarde. Radio-activiteit en ionisatie verklaren wellicht de werking van enkele bronwateren, in het bijzonder van de zwak gemineraliseerde; het is echter gebleken, dat bij slechts zeer enkele deze eigenschappen op den voorgrond treden.

Van de verschillende voordrachten trekken vooral de aandacht die van MOHR, GOLDSCHNEIDER, GROEDEL, SCHAUTA, SCHMIDT (Halle); ALBU en OBERLAENDER.

Het lijdt geen twijfel, of, bij aanvraag aan den Stadtrat von Karlsbad, zal dit werk aan ieder belangstellende worden toegezonden; het doel toch is, de belangstelling in de balneologie en de balneotherapie bij de geneeskundigen op te wekken; toch komt het mij voor, dat dit doel beter bereikt wordt volgens de Fransche methode; velen onzer kennen „les voyages d'études médicales”, jaarlijks in September door dr. CARRON DE LA CARRIÈRE georganiseerd en door prof. LANDOUZY geleid, en waarbij alle in eenzelfde streek gelegen badplaatsen worden bezocht, terwijl door den nestor der badartsen de kuur theoretisch en practisch wordt gedemonstreerd.

CH. VERMEULEN.

Die Behandlung der Diphtherie mit Cyanquecksilber von Prof. Dr. H. SCHULZ (Greifswald). Verlag von J. SPRINGER. Berlin 1914. Prijs f 1.—

SCHULZ bedoelt met deze monographie allermintst een aanval op de serumbehandeling, waarvan ook hij de heilzame werking boven bedenking stelt. Hij wijst intusschen op de wenschelijkheid, voor sommige gevallen twee ijzers in het vuur te hebben, te meer, omdat niet zelden het ziektebeeld berust op een gemengde infectie en omdat soms ook bij de niet-gecomplieerde diphtherie het serum te kort schiet, hetzij doordat het niet vroegtijdig genoeg ingespoten kon worden, of om andere redenen.

De toediening van cyaankwiksilver bij diphtherie dateert al van 1864 (VON VILLERS). Daarna werd door verschillende schrijvers omtrent de goede werking van dit weinig bekende geneesmiddel gerapporteerd, nl. door ERICHSEN (25 gevallen), ANNUSCHAT (120

gevallen), ROTHE (98 gevallen), HJALMAR SELLDÉN (156 gevallen), LUEDDECKENS en NEUSCHAEFER. Alleen laatstgenoemde wendde het onderhuids aan, de overige onderzoekers per os.

Reeds in 1888 trachtte SCHULZ met H. TAUBE de verklaring van de goede geneeskrachtige werking van genoemd geneesmiddel naderbij te komen, door cyaanwaterstof in den vorm van aq. amygdalarum amararum gedurende eenigen tijd in stijgende giften aan eenige studenten, die zich hiertoe bereid verklaarden, toe te dienen. De voornaamste uitkomsten vindt men in het boekje opgeteekend. Er blijkt uit, dat cyaanwaterstof bij den gezonden mensch verschijnselen van katarrh der bovenste luchtwegen *tot* aan de luchtpijp opwekt.

In het vorige jaar 1913 zette hij nu zijn proefnemingen voort, door bij konijnen cyaankalium in 0.1—0.5 pCt. oplossing onderhuids in te spuiten. De secties werden in het pathologisch-anatomisch instituut door dr. SCHLAEFKE verricht. De bijgevoegde protocollen maken duidelijk, dat bij de proefdieren een ontsteking van het slijmvlies van neus, strottenhoofd en luchtpijp — *tot* de longen — veroorzaakt was, die haar hoogtepunt bereikte in die gevallen, waar het slijmvlies met dikken, bloederigen etter bedekt was.

Vervolgens werd, evenzoo bij konijnen, cyaankwikzilver in 0.1—1 pCt. oplossing onderhuids ingespoten. Ook deze dieren toonden bij lijkopening verschijnselen van ontsteking der bovenste luchtwegen, van een lichte hyperaemie tot een hevige etterige ontsteking in die gevallen, waarin het slijmvlies van neus, strottenhoofd, luchtpijp, en nu ook de groote bronchiën met taai, wit, etterig slijm overtrokken was.

Uit deze onderzoekingen komt wel duidelijk te voorschijn, dat de genoemde cyaanverbindingen, en niet het minst het cyaankalium, een sterke affiniteit bezitten tot die organen, die bij voorkeur juist bij diphtherie aangedaan zijn, of — om een nieuwerwetsch, overigens niet veel meer zeggend, woord te gebruiken voor de bovenste luchtwegen „organotroop” zijn.

SCHULZ tracht dan verder de goede geneeskrachtige werking van cyaankwikzilver, zooals die door bovengenoemde schrijvers geboekstaafd is, te verklaren aan de hand van zijn leer omtrent de orgaantherapie, waarover ref. in dit *Tijdschrift* al vroeger eens iets heeft medegedeeld. Hij maakt waarschijnlijk, dat, in tegenstelling met wat door de serumbehandeling geschiedt, het cyaankwikzilver in staat is in den voedingsbodem van de diphtheriebacillen, de slijmvliesen, zoodanige gunstige veranderingen te bewerkstelligen, dat de bacillen niet verder vegeteeren kunnen, en wederom normale verhoudingen intreden. Hij raadt aan, het geneesmiddel per os toe te dienen in een 0.01 pCt. oplossing, alle uren 5 gram, welk voorschrift natuurlijk naar

den leeftijd en den aard van het geval gewijzigd kan worden. De patiënt krijgt dan in 20 uur de helft van de gift, die als maximaal-dosis *per keer* staat aangeschreven.

C. J. MIJNLIEFF.

FEUILLETON.

EEN BEZOEK AAN HET „WELLCOME HISTORICAL MEDICAL MUSEUM” TE LONDEN.

Gedurende mijn vacantiereis was ik in de gelegenheid, een bezoek te brengen aan het, sinds enkele maanden geopende, „Wellcome Historical Medical Museum”. Niet alleen is deze verzameling veel uitgebreider, dan die van ons Amsterdamsche museum, maar bovendien is zij meer internationaal en omvat, behalve de officieele geneeskunde, ook de praehistorische, die der natuurvolken en de volksgeneeskunst. Terstond bij het binnenkomen bevindt men zich in de „Hall of primitive medicine”, waar allerlei voorwerpen, die bij de ziektebehandeling der natuurvolken gebruikt worden, op bijzonder overzichtelijke en smaakvolle wijze zijn tentoongesteld. De goede gewoonte van vele Engelsche musea, om bij ieder voorwerp een korte duidelijke verklaring te plaatsen, is ook hier gevolgd, waardoor de aandacht op allerlei bijzonderheden wordt gevestigd en het vermoeiende zoeken in een catalogus wordt vermeden.

In verband met de opvattingen, die bij primitieve volkeren omtrent het ontstaan en de genezing van ziekten heerschen, bestaat het grootste gedeelte van deze verzameling uit voorwerpen, dienende om de booze geesten of demonen, die bezit hebben genomen van het lichaam van den zieke, te verdrijven of onschadelijk te maken. In het midden van de zaal ziet men verschillende volledige costuums van medicijnmannen en toovenaars, voorzien van maskers en behangen met allerlei vreemdsoortige voorwerpen en ingrediënten, noodig, om dat doel te bereiken. Aan de wanden hangen maskers, ratels, trommen, houten beelden van ziekte-daemonen, halskettingen, medicijnzakken, grootere amuletten en photo's van toovenaars en hun behandelingswijze. In een hoek van de zaal bevindt zich de op palen gebouwde hut van een medicijnman van Nieuw-Guinea, waarin deze, hoog verheven boven zijn publiek, zijn geneesmiddelen bereidt en zich in verbinding kan stellen met de bovenaardsche machten, waarmede hij den strijd moet aanbinden. In de verschillende vitrines liggen allerlei kleinere voorwerpen, waaronder vooral merkwaardig zijn een paar fetisch-beelden uit den Kongo, van het hoofd tot de voeten bedekt met spijkers en spelden, die er in zijn geslagen met het doel, een vijand in het overeenkomstige lichaamsdeel pijn te veroorzaken, of ziek te doen worden, een methode, die nog op het oogenblik wordt toegepast bij volkeren, die reeds eeuwen aan animistische opvattingen zijn ontgroeid¹⁾.

De groote verzameling amuletten, bij de meest verschillende volkeren in gebruik, toont duidelijk aan, hoe de primitieve ziektebestrijding overal op dezelfde beginselen berust en met gelijksoortige middelen werkt. Een groote verscheidenheid heerscht alleen in den aard van het materiaal, waaruit zij vervaardigd zijn: waar de Afrikaansche neger zijn bescherming zoekt in een halsketen van leeuwentanden, moet de Zuidzee-eilander zich met die van haaien en de Eskimo met die van walrussen of zeehonden tevreden stellen. Behalve schitterende steenen, schelpen en koralen, die door hun glans de booze geesten verschrikken, worden spitse voorwerpen, als anti-

¹⁾ Zie BAKKER, iets over kollen en belezen, *Ned. Tijdschrift voor Geneeskunde* 1903, I, bldz. 693; dr. CARLY SEYFARTH, *Aberglaube und Zauberei in der Volksmedizin Sachsens*, Leipzig 1913, bldz. 53.